

DIPLOMADOLGOZAT

Ódor Henrietta

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Pályaorientáció szakterületen pedagógus szakvizsgára
felkészítő szakirányú továbbképzési szak

7. osztályos tanulók pályaorientációs motiváltságának kérdőíves
vizsgálata Somogy vármegyében

Belső konzulens: Szigeti Mónika Veronika
egyetemi tanársegéd

Belső konzulens
intézete/tanszéke: Neveléstudományi Intézet
/Gyermeknevelési Tanszék

Készítette: Ódor Henrietta

Kaposvár

2024

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	1
1. BEVEZETÉS	2
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	4
2.1 Hazai pályaaorientációs modellek a közelmúlttól napjainkig	4
2.2 Nemzetközi pályaaorientációs modellek a XXI. században	5
2.3 Az életút – támogató pályaaorientáció fogalma	6
2.3.1 A pályaaorientáció tartalmi összetevőinek áttekintése	9
2.4 Pályaaorientációs tevékenység a pedagógiai szakszolgálati intézményekben napjainkban	11
2.4.1 A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás, mint folyamat a pedagógiai szakszolgálatnál	13
2.4.2 Egyéni pályaválasztási tanácsadás	16
2.4.3 Csoportos pályaválasztási tanácsadás	17
3. A KÉRDŐÍVES ADATGYŰJTÉS, MINT A PEDAGÓGIAI KUTATÁS EGYIK MÓDSZERE.	19
4. KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÉS ELEMZÉSÜK	21
4.1 Bevezető, demográfiai kérdések	22
4.2 Fő kérdések	24
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	31
6. ÖSSZEFOGLALÁS	34
7. IRODALOMJEGYZÉK	35
8. ÁBRAJEGYZÉK	39
9. MELLÉKLETEK	40

„Legyél azzá, aki vagy!
Ne azzá legyél, akivé én akarlak tenni!”
(Vekerdy Tamás)

1. BEVEZETÉS

Diplomadolgozatomat a fenti Vekerdy Tamás idézettel kezdem. Ezzel az írással találkozunk irodám ajtaján a hozzám pályaválasztási tanácsadásra érkező kliensek is. Ez a mondat meghatározza a küldetésemet és szakmai hitvallásomat az életpálya-építés azon szakaszában, amikor a segítségemet kérik. Az életpálya-építésen napjainkban már egy olyan élethosszig tartó folyamatot értünk, amely az egyén gyerekkorában kezdődik el és szakmai életútja végéig tart. Az idők folyamán életpályánk személyiségünk, érdeklődéseink, képességeink és a bennünket érő tapasztalatok hatására alakul át.

A pályaaorientáció kevésbé statikus, nem a választásra, hanem inkább az életpálya tervezésére, a pályákkal kapcsolatos tájékoztatásra, irányításra, orientálásra helyezi a hangsúlyt. Három fő összetevője van, amelyek segítik az egyének helyes, eredményes pályaválasztását. A megfelelő önismeret, a pályaismeret és a munkaerőpiac ismerete megkönnyítik az egyéni életút során hozott döntéseket (Borbély-Pecze et al., 2013). Általános iskolás korú tanulók esetében mind az iskolai keretek között történő ismeretszerzés, mind az iskolán kívüli rendezvények meglátogatása, mind a pályaaorientációs tanácsadás igénybevétele szükséges lehet, hogy ezek a döntések megalapozottak legyenek.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény és a szakszolgálatok működéséről szóló 15/2013. EMMI rendelet értelmében- a pedagógiai szakszolgálatok feladatkörébe helyeződött 2013-ban a tanulók pályaválasztásának, a pedagógusok és szülők pályaaorientációs tevékenységének támogatása.

A pedagógiai szakszolgálatok szolgáltatási körébe tartozik az egyéni és a csoportos pályaválasztási tanácsadás is. Mind az egyéni, mind a csoportos tanácsadás alkalmával hozzásegítem a tanácskérőt, hogy képes legyen önálló információszerzésre, megismerje saját magát, eligazodjon a környezete adta lehetőségekben, megfogalmazza céljait, elképzelését a

jövőjét illetően; vagyis, hogy eredményesebb döntést tudjon hozni, amikor elakadásba ütközik az életpályája során.

Dolgozatomban arra keresem a választ, hogy az általános iskolába járó 7.osztályos tanulók pályaorientációs tevékenységeit milyen tényezők befolyásolják, ismereteik milyen mértékben alakultak ki, ismerik-e a rendelkezésükre álló információforrásokat, ezek közül melyekre támaszkodnak döntési folyamataikban, mik azok az életcélok, amelyeket ez a korosztály fontosnak tart.

Témaválasztásom fontosságát igazolja, hogy az életpálya ezen szakaszában hozott az iskolaválasztással kapcsolatos döntések, kihatnak az életpálya- építés komplex folyamatára.

A dolgozat bemutatja a hazai és a külföldi pályaorientációs modelleket. Ismertetem a pedagógiai szakszolgálat továbbtanulási és pályaválasztási tevékenység protokollját, valamint a Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottsága által nyújtott pályaorientációs szolgáltatásokat gyakorlati szempontból. A szakirodalom áttekintése után diplomadolgozatomat az írásbeli kikérdezés kutatómódszertani leírásával folytatom, amelynek alapján elemzem a vizsgált problémát. A dolgozat további részében a 7.osztályos tanulók pályaorientációs motiváltságára vonatkozó kutatási anyagomat mutatom be. Kutatásom célja, hogy felmérjem a vizsgálatba bevont diákok válaszaiból, hogy mennyire fontos a megfelelő időben elkezdett pályaorientáció, amely időben rávilágíthat arra, hogy minél sokrétűbb tájékoztatásra, segítségnyújtásra van szükségük.

A pedagógiai szakszolgálatnál tanácsadó pedagógusként szerzett tapasztalataim alapján úgy látom, hogy a megfelelő időben elkezdett pályaorientációs folyamat megkönnyíti a továbbtanulási nehézségek megoldásának lehetőségét. Sokat számít, ha a tanulók a probléma jelentkezésekor rövid időn belül találkoznak egy olyan szakemberrel, aki segíteni tud a továbblépésben.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1 Hazai pályaaorientációs modellek a közelmúlttól napjainkig

A pályaaorientáció magyarországi kezdete az 1960-as, 1970-es évek fordulójára datálható. Eleinte nem mai értelemben vett pályaaorientáció, sokkal inkább pályaválasztási tanácsadás valósult meg a tevékenység során, vagyis az általános- és/vagy középiskola utolsó éveiben, egy alkalmi, külső segítséget kaptak a diákok, melynek célja nem az egyéni igényeikhez, képességeikhez, terveikhez-, sokkal inkább az aktuális gazdasági igényekhez illeszkedő pályaválasztásának előkészítése volt. A tervgazdálkodásról a piacgazdaságra való áttérés kiegészült egy intenzív technikai fejlődéssel, mely átrendezte mind a szakmák tartalmát, mind pedig a munkaerőpiacot. Egyre nagyobb szükség lett a bonyolultabb készségek és tudás megszerzésére, szélesedett a szakmakínálat, és gyökeret vert az egész életen át tartó tanulás elképzelése. A munkavállalók irányába megfogalmazott elvárások is változtak. Szükségessé vált, hogy pályaismeretük megalapozott, de ugyanakkor bővíthető legyen, hogy tájékozottak legyenek a munkaerőpiaci-munkavállalói alapismeretek terén is. Fontos lett, hogy erősödjének a munkavállalói soft skilljeik, akár eltérő munkakörökben, munkahelyeken gyűjtött tapasztalatok révén. A megváltozott szükségletek és körülmények átalakították a pályaaorientációval kapcsolatos elvárásokat is. A pályaaorientáció folyamattá vált, a köznevelésben töltött idő teljes időtartama alatt fókuszban áll. A sikeres pályaválasztáshoz szükséges tanulói kompetenciák fejlesztése szintén a köznevelés feladatává vált, ami óhatatlanul átalakította nemcsak a helyi tantervet és pedagógiai programot, hanem a köznevelés alapkoncepcióját is (Borbély-Pecze et al., 2013). Azonban még sokáig nem alakult ki, illetve nem stabilizálódott egy integrált, ágazatokat összekötő pályaaorientációs rendszer, hanem a különböző szakpolitikákban működő elszigetelt rendszerekben történt a pályaválasztás támogatása. Az első érdemi változást a 2010-ben létrejövő Nemzeti Pályaaorientációs Portál és a Nemzeti Pályaaorientációs Tanács megalakulása jelezte. A Nemzeti Pályaaorientációs Portál (napjainkban: <https://palyaorientacio.nive.hu/>) számos olyan információs anyaghoz, eszközhöz (pl. önismereti, motivációs kérdőívek, választást segítő programok) biztosított hozzáférést a szakemberek és a pályaválasztás előtt állók számára, ami jelentősen könnyítette a pályaaorientációs folyamat segítségét (Juhász Kovács és Kunos, 2008; Borbély-Pecze et al., 2013).

2.2 Nemzetközi pályorientációs modellek a XXI. században

A 2000-es évek elején az OECD, az Európai Bizottság és a Világbank vizsgálata révén áttekintést nyerhettünk a különböző országok pályorientációs szakpolitikájáról (OECD, 2004a és 2004b). Ekkor az egész életen át tartó tanulás (a lifelong learning, rövidítve LLL) fogalma már minden országban a pályorientáció koncepciójának alapparadigmáját jelentette, mely az elmúlt időszakban kiegészült a lifelong guidance (LLG), vagyis az életút-támogató pályorientációs tevékenység elgondolásával. 2007-ben megalakult az Európai Pályorientációs Szakpolitikai Hálózat, angol nevén European Lifelong Guidance Policy Network (ELGPN), azzal a céllal, hogy irányt mutasson és támogassa az Európai Unió tagállamai közötti pályorientációs együttműködést a képzési és a munkaerőpiaci területen is. (Borbély-Pecze et al., 2013). A lifelong guidance az Európai Unió oktatáspolitikusainak megfogalmazásában „azon tevékenységek összességét fedi le, amelyek az egész életen át tartó tanulás kontextusában képessé teszik az európai állampolgárokat arra, hogy meghatározzák kompetenciáikat, érdeklődésüket, képzési és oktatási döntéseket hozzanak, és vezessék saját tanulási, munkavállalási életútjukat az így megszerzett életpálya-építési kompetenciákkal” (Council of The European Union, 2008:1). Ebben az új értelmezési keretben a pályorientáció fő feladatává a rugalmasság támogatása vált, vagyis az, hogy az életpálya során fellépő változásokat megértsük, elviseljük és képesek legyünk megfelelően kezelni. Ennek elérésében pedig egy pedagógiai-, tanácsadási tevékenységrendszer, valamint egy társadalmi támogatórendszer is szerepet kap, melyek az egyéni élethelyzetekhez igazodva hozzájárulnak a karrier sikeres irányításához (Sultana, 2012a).

Az úgynevezett életpálya-építési kompetenciák (career management skills, rövidítve CMS) fejlesztése az életút-támogató pályaválasztási tanácsadás alapját jelentik (Gravina és Lovsin, 2012). Magukba foglalják az önismeretet, az öndefiníció (Super, 1988) kialakítását és folyamatos felülvizsgálatát, a szakmai pályák- és az álláskereséshez szükséges információk ismeretét, a saját pályaterv kibontakoztatásához szükséges tanulási utak meghatározását, továbbá a döntések meghozatalához szükséges információk megszerzésének és értelmezésének képességét (Peterson et al., 2002; Borbély-Pecze et al., 2013).

Az életút-támogató pályorientációs tevékenység három alappillérét az információs tanácsadás, az életpálya-építési kompetenciák fejlesztése, továbbá a pályatanácsadás adják, melyek során a szakemberek széles körének – pedagógusok, pszichológusok, szociális munkások,

felnőttképzési és pályaválasztási szakemberek, munkahelyek képviselői – együttműködése szükséges, hangsúlyozottan folyamat jellegűen, többszintűen (Savickas, 2005; Abele és Spurk, 2009).

A pályaaorientációs folyamat kulcselemévé a reziliencia, az énhatékonyság és az eshetőségekre való reagálás képességének fejlesztése, továbbá a reagálásra képessé tétel vált, szemben a korábbi, előre elhatározott tervek mentén szerveződő pályatervezéssel (Krumboltz, 2009; Kiss, 2009; Répáczki, 2014; Borbély-Pecze et al., 2017).

Az európai pályaaorientációs modellek a következőképpen csoportosíthatók (Borbély-Pecze, 2020):

- Kereszttantervben megjelenő pályaaorientáció: ebben az esetben minden tanár részt vesz a pályaaorientáció folyamatában, az valamennyi tantárgy keretében zajlik.
- A pályaaorientáció tantárgyba/műveltségterületbe integrálódik: a tanárok graduális képzésének része a pályaaorientációs ismeretek elsajátítása, így képesek részfeladatok elvégzésére e területen.
- Elkülönített feladatként jelenik meg a pályaaorientáció: az iskolában vagy azon kívül pályaaorientációs szakemberek segítik a pályaaorientációt.

2.3 Az életút – támogató pályaaorientáció fogalma

A pályaaorientáció mint fogalom az 1990-es évektől került be a közoktatás iránymutató szakmai dokumentumaiba. Eddig az időpontig inkább csak pályaválasztásról, mint egyszeri döntésről beszélhettünk. A pályaaorientáció egyik állomása a pályaválasztás is. Ez a választás nem a pillanatnyi állapotok hatására születik.

A pályaaorientáció egy komplex folyamat, amely kezdetben Szilágyi Klára szerint „*a tanuló egyéni igényeinek figyelembevételével segíti a megfelelő pálya kiválasztását, kiterjedt információnyújtás révén*” (Szilágyi és Völgyesy 1996:59). Fontos tényező, hogy a diákok rendelkezzenek a megfelelő információkkal, amelyre támaszkodva megalapozott döntést hozhatnak. Ehhez elengedhetetlen az önismeret, a pályaismeret és a munkaerőpiac ismerete. Napjainkra az előbbi definíció már kiegészítésre szorul. A pályaaorientáció egy döntéselőkészítő folyamattá módosult, hiszen az nem ér véget a szakképzés vagy a felsőoktatási tanulmányok

befejeztével, hanem az egyén szakmai pályája során a változó munkaerőpiac vagy akár belső késztetés hatására még számos döntést kell hoznia, amely megköveteli az egész életen át tartó tanulást. Ez az életút-támogató pályorientáció (Borbély-Pecze, 2010), ahogyan a magyar szakirodalomban hívjuk, olyan tevékenységek együttesét jelenti, ahol az egyén életútja folyamán tudatosan felépíti, változtatja, újra tervezi pályáját. Ezeknek a döntéseknek az eredményes meghozatalához szükséges a rendelkezésre álló információk mellett egy tanácsadó rendszer is, amelyre az egyén támaszkodhat. Az életút-támogató pályorientáció magába foglalja az életpálya-építési kompetenciák kialakítását, ezek beépítésének lehetőségét az egyéni életpálya-tervezésbe, feltételezi az előzőekben említettek alkalmazásához szükséges humán erőforrás meglétét, valamint mindezek mögött egy szakpolitikai rendszer biztosítja a szakmai hitelességet és alapot. (Borbély-Pecze et al, 2013)

Azt a világot, amelyben élünk VUCA-világnak definiálják. Az angol betűszó a Volatile = változékony, Uncertain = bizonytalan, Complex = bonyolult, Ambiguous = kétértelmű szavak kezdőbetűiből eredeztethető, azaz nem egyértelmű a hosszútávú tervezhetőség és bármi megtörténhet. A körülöttünk jelen levő permanens változás átalakította a XXI. században azoknak a készségeknek a tárházát, amelyeket a jövő munkavállalóinak birtokolniuk kell. Olyan eddig nem tapasztalt kihívásoknak kell megfelelni, amelyek jelentősen más hozzáállást kívánnak meg a tanulás és a munka világának területén. Legfőképpen a pedagógusok, de a tanácsadó, segítő szakemberek feladatai is, hogy ezekre felkészítsék a jövő munkavállalóit, hiszen akik ismerik, el tudják fogadni és reagálni képesek a gyorsan változó, digitalizálódó világunkra, azok fognak versenyképesebbek maradni a munkaerőpiacon (Sefcsik, 2019).

Századunkra a jövőben határozottan jellemző lesz, hogy a fiatalkori pályaválasztásunk nem egy életre szóló döntés lesz, hanem a szakmai életút folyamatos újra tervezésére, ezekhez való megfelelésre kell felkészíteni a jövő munkavállalóit. Ez csak az egész életen át tartó tanulás által valósulhat meg.

Az 1. számú ábra azokat a 21. század gyermeke számára szükséges tudáselemeket, kompetenciákat és személyiségjellemzőket összesíti, amelyek elengedhetetlenek lesznek az érvényesülésükhöz.

1. ábra: A XXI.SZÁZADI KÉSZSÉGEK A LLL SZOLGÁLATÁBAN (Forrás: World Economic Forum, Ten 21st-century skills every student needs (2016) –az ábra saját fordítás alapján készült)

A XXI. SZÁZADI KÉSZSÉGEK A LLL SZOLGÁLATÁBAN		
ALAPMŰVELTSÉG ELEMEL	KOMPETENCIÁK	SZEMÉLYISÉGJEGYEK
•írás-olvasás •számolás •természettudományos műveltség •IKT műveltség •pénzügyi alapismeretek •kulturális és társadalmi ismeretk	•kritikus gondolkodás, problémamegoldás •kreativitás •kommunikáció •együttműködés	•kíváncsiság •kezdemenyezőképesség •kitartás •alkalmazkodóképesség •irányítás •szociális és katurális nyitottság

Az „Alapműveltség elemei” oszlop/kategória azokat az ismereteket tartalmazza, amelyek azonosíthatók a NAT-ban is felsorolt alapkompentenciákkal, a fejlesztés irányát határozzák meg. Az életpálya -tervezés és –építés aspektusát nézve inkább a kompetenciák és a személyiségjegyek a fontosabbak. Ezek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy a jövő munkaerőpiacán meg tudjon felelni az egyén a változó világ kihívásainak, érvényesülni tudjon, pályaelképzeléseit meg tudja valósítani.

A pályaaorientáció céljának az utóbbi években azoknak az életpálya-építési kompetenciáknak a fejlesztését tekintjük, amelyek birtokában képesek az állampolgárok a pályakorrekcióra, és ezáltal képesek lesznek jól menedzselni saját életútjukat, karrierjüket.

Az életpálya-építési kompetenciákat Sultana a következőképpen foglalta össze:

- a szakmai pályák ismeretéhez, a munkához elvárt viszonyuláshoz elengedhetetlen készségek;
- az önismeret és öndefiníció fejlesztése, újra fogalmazása;
- a tanulási utak és a képzési lehetőségek ismerete;
- a bennünket körülvevő folyamatos változások gazdasági, társadalmi és munkaerőpiaci vonatkozásait érintő információk megszerzése, ezek értelmezése;
- a karrierút során bekövetkező döntések és változások optimális előkészítése, lebonyolítása (Sultana, 2012b).

2.3.1 A pályaaorientáció tartalmi összetevőinek áttekintése

A pályaaorientáció témakörében publikáló legtöbb magyar szerző a következő három területet emeli ki, a pályaaorientáció tartalmi összetevőjeként: önismeret, pályaismeret és munkaerőpiaci ismeret (Rókusfalvi 1969; Völgyesy 1976; Ritoók 1986; Szilágyi 1996; Borbély-Pecze 2010; Kenderfi 2011).

Önismeret

A valóságghű önismeret meghatározó a pályaaorientációs folyamatban, ugyanis az ember saját magáról alkotott képe jelentősen meghatározza, hogy milyen tervei vannak a jövőt illetően és milyen – a későbbi szakmai életútjában tett – lépéseket fog tenni. Ez a kép nem egyszeri tevékenységből alakul ki, hanem sok tényezőtől függően áll össze, és a külső környezeti hatások is módosítanak rajta. Az életpálya tekintetében négy önismereti tényezőt fontos megemlíteni, az érdeklődést, a képességet, az értéket és a munkamódot. Ezek feltérképezése és fejlesztése lényeges feladat az életút-támogató pályaaorientáció szempontjából már a közoktatás időszakában. Az iskolai pályaaorientációs munka mellett fontos szerepet játszanak ebben a különböző tanácsadó szakemberek is. A tanuló megtanul, megtapasztal és megismer magáról olyan tulajdonságjellemzőket, amelyek birtokában képes a megalapozott döntés meghozatalára. Az érdeklődés nagyon összetett, hogy mik felé fordul az érdeklődése az egyénnek, többek közt függ az életkorától, személyiségjegyeitől, az aktuális divattól, a társadalmi szokásoktól, szociális kapcsolataitól, foglalkozásától. Az élet különböző szakaszaiban változhat, mélyülhet az érdeklődés tárgya. A képességek az emberrel született adottságok, amelyek a tevékenységek

által alakulnak ki, fejleszthetők és az életkor előrehaladtával fejlődnek is. Pályaorientációs szempontból a munkatevékenységekhez többféle képesség meglétére van szükség. Az egyén különböző képességei, más-más szinten vannak, ezek együttese határozza meg egy pályára való alkalmasságát. Az értékek, azok a lényeges összetevők, amelyek az egyén életében eligazodási pontot adnak, amelyek viselkedését meghatározzák, rájuk támaszkodva a társadalmi elvárásoknak megfelelően cselekszenek. Az értékekre befolyása van az életkornak, a környezetnek és a társadalomnak. A munkamód tapasztalati úton alakul ki, és a személyiség állandó tényezője. Az egyéni munkamód ismeretében a kiválasztott pálya sajátosságaival kell összeegyeztetni azt, hogy a választott területen sikeres legyen (Kenderfi, 2011; Völgyesy, 2012).

Pálya- és szakmaismeret

Ez az elem az egyes pályák, foglalkozások, szakmák személyi és tárgyi ismérveinek, és ezekhez tartozó megfelelésekben való tájékozottságot jelenti. Egy adott pályához tartozó tudás alapot ad arra, hogy el tudjuk dönteni, hogy ezt a tevékenységet szeretnénk-e végezni. Minél nagyobb az információ a pálya és szakmaismeret területén, annál biztosabb lehet a választás. Munkavállalás szempontjából lényeges az egyén személyiségjegyeinek a pályához való követelmények egyeztetése. A pályák közötti tájékozódás napjainkban különös figyelmet érdemel, hiszen a rohamos fejlődés következtében jelentősen átalakulnak az korábban ismert foglalkozások, szakmák, vagy újak keletkeznek a kialakuló igények miatt (Völgyesy, 2012).

Munkaerőpiac és képzési piac ismerete

Ahhoz, hogy az ember szakmai életútját helyesen irányítsa, ismernie kell a munkaerőpiac szereplőit, sajátosságait, aktuális helyzetét, a várható változásokat. Napjainkban ezek ismerete igazi kihívást jelent, hiszen a folyamatosan változó technológiai újítások, a digitalizáció, a gazdaság és a társadalom alakulása miatt előre nem tervezhető teljes bizonyossággal az egyén karrierje. Ezek hatással vannak a képzési lehetőségekre is, mert a kihívásoknak azoknak is meg kell felelniük (Hegyi-Halmos, 2018).

2.4 Pályaorientációs tevékenység a pedagógiai szakszolgálati intézményekben napjainkban

A Pedagógiai Szakszolgálatok (azon belül a szakértői bizottságok) köznevelésben elfoglalt helyét, feladatát a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 7.§ (1) bekezdése, valamint a 18.§- a szabályozza. Munkánkat, szakmai tevékenységünket a 15/2013 (II.26.) EMMI rendelet alapján végezzük. A jogszabályoknak teljeskörűen megfelelően, a székhely a megyei szakértői bizottsági tevékenységet, illetve a továbbtanulási és pályaválasztási tanácsadást látja el (2011. évi CXC. törvény, 15/2013 (II.26) EMMI rendelet).

A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. EMMI rendelet 26. § határozza meg a szakszolgálati intézmény továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadáshoz kapcsolódó feladatát, így iránymutatást ad a diákok tanulási képességeinek, adottságainak szakszerű vizsgálatához, melyet követően a szakemberek ajánlatot fogalmaznak meg az iskolaválasztásra vonatkozóan. A rendelet kiemeli, hogy a tanuló személyes adottságainak és érdeklődésének figyelembevételével nyújtott továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás célja, hogy elősegítse a tanuló pályaválasztását, az egyéni adottságokhoz illesztve a foglalkoztatási lehetőségeket. A tanácsadó – javaslatai megfogalmazása előtt – tájékoztató beszélgetést folytat a tanulóval és a szüleivel, meghallgatja a diákot tanító pedagógusok felvetéseit, elvégzi a szükséges vizsgálatokat. A pedagógiai szakszolgálatok pályaorientációs tevékenysége szorosan kapcsolódik az iskolai pályaorientációs feladatokhoz, azt pedagógiai, pszichológiai, egészségügyi tájékoztatással, kiadványokkal segíti. A tanácsadás speciális területe a sajátos nevelési igényű tanulók pályaválasztásának támogatása, melynek alapja a szakértői bizottsági vizsgálatban részt vevő- és a tanácsadó szakemberek szakmai együttműködése (Jezerniczkyé Boszkovics és Ódor, 2021).

A továbbtanulási és pályaválasztási tanácsadás szakfeladatait szakterületi protokoll határozza meg, amely az érvényes jogi szabályozásnak (a köznevelési törvénynek és a szakszolgálati rendeletnek), a hazai és a nemzetközi szakmai gyakorlatoknak, valamint a szakmai dokumentumoknak megfelelően tartalmazza az ellátás tartalmát. *„A specifikus protokollok konkrét tevékenységeket, feladatokat, folyamatokat vagy részfolyamatokat írnak le, megadva az e feladatokhoz szükséges erőforrásokat, kompetenciákat.”* (Burányiné Rákóczi és Kun, 2015: 6).

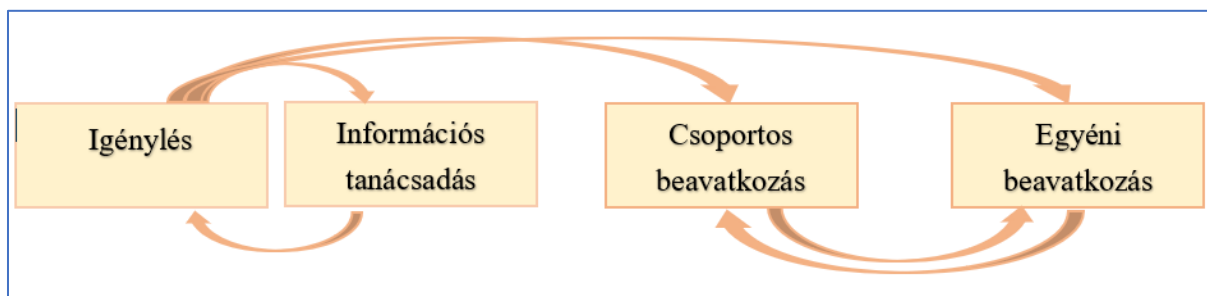
Fő tevékenységi körök:

- egyéni (komplex) pályaválasztási tanácsadás – Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottságnál a tanuló adottságainak, tanulási képességeinek, irányultságának, érdeklődésének vizsgálata, célirányos beszélgetés a szülővel és a gyerekkel; ezek figyelembevételével, iskolaválasztás ajánlása, támogatás a helyes döntés meghozatalában;
- az egyéni tanácsadás speciális területe a sajátos nevelési igényű vagy az egészségügyi problémával küzdő tanulók pályaválasztási támogatása;
- csoportos tanácsadás – iskolában, osztályfőnöki óra keretében: csoportos képességfelmérés és érdeklődésvizsgálat kérdőíves kitöltés keretében, a felvett kérdőívekről visszajelzést küldünk az intézményekbe személyre lebontott kiértékelés formájában vagy tájékoztató előadás a középfokú oktatási rendszer felépítéséről, határidőkről, tervezés szempontjairól, a központi felvételi rendszerről, erre való felkészülésről;
- bekapcsolódás az iskolák pályaorientációs célú napjának programjaiba (pl. a nap programjának egy részeként önértékelő kérdőívek kitöltése, megbeszélése; egyéni kérdések feltevése a továbbtanulással kapcsolatban; egyéni igények egyeztetés alapján);
- általános tájékoztatók, szülői értekezletek megtartása a pályaválasztás menetéről, a jelenlegi középfokú oktatási rendszer felépítéséről, határidőkről, tervezés szempontjairól;
- információs tanácsadás: telefonon, e-mailben vagy személyesen mind az általános, mind a középfokú oktatási intézményekből érkező érdeklődők számára. Tájékoztatást adunk az intézményrendszerekről, a felvételi eljárásról, az ezzel kapcsolatos teendőkről, az iskolaváltás lehetőségeiről, az önálló ismeretszerzés elérhetőségeiről;
- a pályaválasztási tanácsadással összefüggő iratanyagok kezelése;
- szakmai rendezvényeken, konferenciákon a Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat képviselte;
- szakmai és szakmaközi partneri kapcsolatok ápolása, újak felkutatása;
- pályázati lehetőségek felkutatása, futó pályázatokkal kapcsolatos feladatok ellátása.

2.4.1 A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás, mint folyamat a pedagógiai szakszolgálatnál

A pedagógia szakszolgálatnál igénybe vett továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás egy olyan interaktív folyamat, amelybe az igénylő klienseken kívül további résztvevők (például a tanulók pedagógusai, iskolapszichológus, egyéb tanácsadó szakemberek) is bevonhatóak bármely ponton. Az ábra azt mutatja, hogy az egyes szolgáltatástípusok nem lineárisan kell, hogy kövessék egymást, hanem a felmerülő igények függvényében mód van arra, hogy az egyes elemek között váltsanak, vagy egymást kiegészítve bármelyiket alkalmazzák a tanácsadó szakemberek az aktuális problémának, kérdésfeltevésnek megfelelően. (Táskai, 2018)

2. ábra: Pályaválasztási tanácsadás folyamatára (Forrás: Táskai, 2018)

A tanácsadás egy olyan folyamatot jelent, ahol a tanácsadó és a kliens között kialakult kapcsolat során a tanácskérő olyan információk birtokába jut, amelyek hozzásegítik a problémáik megoldásában, kérdéseik megválaszolásában, vagyis pályaválasztási döntésük megalapozottabb lesz. A szolgáltatások elsődleges célcsoportját a nappali tagozaton, tanulói jogviszonnyal rendelkező diákok jelentik, akik a köznevelés keretei között tanulnak. Számunkra térítésmentesen vehető igénybe bármely tevékenység. A másodlagos célcsoport körét az előbb említett tanulók szülei, gondviselői és az oktatási nevelési intézmények pedagógusai teszik ki, akik ugyanolyan érintettek a pályaorientációs folyamatok sikerességében, mint a diákok. Szolgáltatási tevékenységünk jellemzője az előzőkből következően, hogy a fiatal a köznevelés keretei között töltött időszaka alatt jelentkező pályaválasztási lépéseihez kér segítséget. Ezek többnyire a magasabb fokú iskolatípusba való felvételt, az iskolatípusok közötti átmenetet jelentik (Burányiné Rákóczi és Kun, 2015).

Minden igénylő személyre szabott támogatást kap az éppen életkorának megfelelő, specifikus problémák megoldásában. Az átadott ismeretek lehetnek objektívek, amelyek a továbbtanulás intézménytípusaira, a felvételi eljárásra, a pályák ismeretére vagy a munkaerőpiac ismeretére vonatkoznak. Különféle tesztek, kérdőívek, önértékelő eljárások alkalmazásával olyan szubjektív összetevők tárhatóak fel, amelyek többek között az önismeret, a motiváció és az érdeklődés megismerését segítik. Végül lehetnek a megvalósításra vonatkozó információk is, amelyek az életpálya-építési kompetenciákra helyezik a hangsúlyt. A szakszolgálati tanácsadás középpontjában a közvetlen segítségnyújtás áll. Igaz ez csak a szakfeladat egy területét fedi le, hiszen egy szakszolgálati tanácsadó földrajzi és fizikai korlátok miatt nem képes a vármegyéjébe tartozó összes oktatási-nevelési intézmény valamennyi tanulóját tanácsadásban részesíteni. Ezért a munka ugyanolyan fontos részét képezi, hogy az oktatási-nevelési közoktatási intézmények pedagógusainak pályaaorientációs munkáját segítse, ezáltal az indirekt úton történő támogatással hozzájárul a diákok pályaválasztásához, életpálya-tanácsadásához (Gebauer, 2017).

A szakszolgálati specifikus protokoll a következő öt fejezetre bontja a pályaválasztási tanácsadás folyamatát: észlelés, azonosítás, állapotmegismerés, segítő beavatkozás és segítő beavatkozáskontroll (Burányné Rákóczi és Kun, 2015).

Észlelésként azt a ráeszmélést értjük, amikor tudatába kerülünk annak, hogy szükség van a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadásra. A probléma felismerése származhat a diáktól, szüleitől, pedagógusaitól vagy más segítő szakembertől is. A dilemma jelentkezhethet, ha többféle lehetőségből nem tud választani, ha nincs egyáltalán elképzelés a jövőt illetően, ha információhiány áll fenn, ha módosítani szeretne az egyén az életútja során, ha saját magával kapcsolatban bizonytalan, vagy akár, ha valamilyen akadályozottság miatt korlátozottak a választási lehetőségek (Burányné Rákóczi és Kun, 2015).

Az *azonosítás* alkalmával azt mérlegeljük, hogy ténylegesen olyan problémáról van-e szó, amely tanácsadó szakember beavatkozó tevékenységét igényli. Ez történhet egyéni vagy csoportos tanácsadás kereti között is. A tanácsadás folyamatjellegét támasztja alá, hogy az alkalmazott eljárások elvégzése, eredményeinek ismertetése után javaslattétellel fejeződik be. Ebben a szakaszban gyakran alkalmazzák az interjú alapú vagy a kérdőíves információgyűjtést. A tanácsadó szakember a birtokába jutott információkat összesíti, értékeli és rögzíti is azok eredményeit (Burányné Rákóczi és Kun, 2015).

Állapotmegismerés során a konkrét nehézség definiálása történik, ez meghatározza, hogy a tanácskérő számára mi a szükségszerű. Az adott probléma függvényében a következő szegmenseket kell tartalmaznia ennek a szakasznak:

- a kliens érdeklődésének megismerése;
- képességek, amelyekre támaszkodhat vagy amelyek gátolják a tanácskérő pályaválasztását;
- motivációjának, munkaértékeinek felmérése;
- pályaismeretének mélysége;
- tanulási stílusok, munkamód feltérképezése;
- szociális háttér megismerése;
- személyiségjegyek összegyűjtése.

Az állapotmegismerés mindig a probléma megismerésével kezdődik, ez történhet kérdőív vagy interjú formájában. A kinyert információknak a birtokában az adott esethez indokolt vizsgálati módszerek alkalmazása történik ezután. A tanácsadás a kapott értékek értelmezésével folytatódik, majd közös megegyezés alapján a segítő beavatkozás menetének megbeszélése történik. Mindezek–a protokoll szerinti gyakorlatban alkalmazott előírásoknak megfelelően dokumentálva lesznek (Burányiné Rákóczi és Kun, 2015).

A *segítő beavatkozás* formáját tekintve lehet információ átadása személyesen, telefonon, internetes felületeken. Megvalósulhat egyéni vagy csoportos tanácsadás keretei között, amelyek vezetője tanácsadó pedagógus vagy pszichológus. Gyakoriságukat tekintve lehetnek egyszeriek vagy több alkalmasak is. De ide tartoznak a különböző pályaorientációs célú rendezvényeken való részvételek, ezek lebonyolításában való aktív tevékenységek is (Burányiné Rákóczi és Kun, 2015).

Végül a *segítő beavatkozásokon* során felmérjük, hogy a szolgáltatást igénybe vevők szempontjából eredményes volt-e a tanácsadás, választ kaptak-e kérdéseikre. Számba vesszük, hogy indokolt-e további lépések megtétele. Az utolsó momentum a folyamat lezárása (Burányiné Rákóczi és Kun, 2015).

Gebauer Ferenc a „felmerülő nehézség, probléma jellegéből adódóan, megelőző (preventív), reagáló (reaktív) és helyreállító (korrektív, kompenzáló) beavatkozást” határoz meg a tanácsadás szintjét illetően. (Gebauer, 2017:38)

A megelőző tevékenység indirekt módon, nem személyes kapcsolat által realizálódik, igazából az iskolai pályaaorientációs folyamatokban szereplő pedagógusok és tanulók, valamint szüleik támogatásából áll. Meghatározó feladatként az aktuális, valós információk összegyűjtése, különböző kiadványok, segédanyagok összeállítása és ezek a célcsoportokhoz való eljuttatása, az önálló ismeretszerzés lehetőségeinek nyilvánosságra hozatala jelenik meg. Legkönnyebben ezeket az anyagokat ma már az internet segítségével juttathatjuk el az érintettekhez. Reagáló tevékenységként az egyéni és a csoportos tanácsadást értjük. A személyes találkozásokat igényelhetik a tanulók, szüleik vagy az oktatási-nevelési intézmények pedagógusai is. A helyreállító tevékenységről a szakszolgálati munka során valamilyen felmerülő probléma miatti iskolaváltáskor beszélünk, ez mindenképpen egyéni beavatkozás formájában valósul meg. Nem csak az új intézmény megtalálása a cél, hanem a problémához vezető út feltárása is feladat, hogy a későbbi kudarckokat elkerülje a kliens (Gebauer, 2017).

2.4.2 Egyéni pályaválasztási tanácsadás

Az életpálya-tanácsadás egyik fontos mérföldköve az általános iskola és a középiskola közti átmeneti szakasz alatt igényelhető egyéni pályaválasztási és továbbtanulási tanácsadó szakember által levezetett egyéni tanácsadás. Az általános iskolás korú gyerekek többsége nem foglalkozik a pályaválasztás kérdésével. Csak közvetlenül a döntés előtt eszmélnek rá, hogy nehéz megfontoltan, felelősségteljesen választani a továbbtanulást illetően. Ahhoz, hogy pályaválasztási döntésüket sikeresen tudják meghozni, több szempont is szerepet játszik. Reális önismerettel kell rendelkezniük, elegendő tudásuk kell, hogy legyen a pályákról, szakmákról és foglalkozásokról, valamint pályaválasztási érettség birtokában kellene lenniük. Tapasztalatom szerint ebben az életkorban nagyon kevés fiatal mondhatja el magáról, hogy az előzőekben leírtakkal rendelkezik. Ezek megismerésében, fejlesztésében, a hiteles információk elérésében segít az egyéni pályaválasztási tanácsadás is.

Szilágyi Klára (1993) ötlépcsős tanácsadói modellje az egyéni tanácsadás lépéseit mutatja meg, amelyet a szakszolgálati eljárásban is alkalmaznak.

1. Megismerés: bizalmi légkör megteremtése; adatok összegyűjtése, rendszerezése; tanácskérő problémájának megfogalmazása, azaz a kérdés, amellyel a tanácsadóhoz fordul;

2. Tisztázás: a megfogalmazott probléma feltárásához elengedhetetlen információk kiemelése, kiegészítése; beszélgetés az információk mentén; képességek, érdeklődési irányok felmérése;
3. Elemzés: eredmények, erősségek - gyengeségek számbavétele, lehetőségek és hátráltató összetevők összegyűjtése;
4. Szintézis: az elemzés során nyert adatok alapján a megvalósítható cél, a hozzá tartozó utak megfogalmazása, elemzése;
5. Megállapodás: a tanácskérő döntést hoz a lehetőségek számba vétele után (Burányné Rákóczi és Kun, 2015).

A tanácsadás nem egy ülés alatt valósul meg, többnyire több alkalmas találkozást igényel, hogy ne csak információátadás történjen, hanem olyan készségek birtokába jusson el a kliens, amelyek segítségével képes lesz saját maga életútjának menedzselésére.

2.4.3 Csoportos pályaválasztási tanácsadás

Csoportos pályaválasztási tanácsadást csakúgy, mint az egyéni tanácsadást tanácsdó pedagógus vagy pszichológus végezhet. Ezt a szolgáltatástípust többnyire a közoktatási intézmények pedagógusai igénylik. A pedagógiai szakszolgálat tanácsadó szakemberei segítséget nyújthatnak információs tanácsadás formájában vagy pályaaorientációs foglalkozás formájában is. Ezek a szolgáltatási formák mindig külső helyszíneken valósulnak meg, ami az oktatási-nevelési intézményeket jelenti. Az igényelt alkalmak száma mindig a tanácskérő és a csoport céljától, és az osztályfoktól is függ. A szolgáltatás célszemélyei lehetnek a diákok, a pedagógusok és a tanulók szülei is. Szülői értekezletek során lehetőség van a szülőkkal is beszélgetni, kérdéseiket megválaszolni, hiszen ők is érintve vannak a pályaválasztási döntések meghozatalában. Az iskolai pályaaorientációs munkában részt vevő pedagógusokat nemcsak információs tanácsadás formájában lehet támogatni, hanem módszertani segédanyagok összeállításával, ajánlásával könnyíthető ezek a területen végzett munkájuk, esetmegbeszélő foglalkozások is részét képezhetik a támogatásnak. A tanulók számára nyújtott csoportos tanácsadások többnyire osztályfőnöki órák keretében valósulnak meg. A foglalkozások megtervezése mindig a szakember feladata. Négy szakaszra bonthatjuk ezeket a foglalkozásokat. A bevezető, hangulatteremtő rész után következik az átmeneti szakasz, amelyben kialakítjuk a csoportszabályokat és kereteket. A kidolgozás szakaszában a csoport

vezető irányításával a csoport tagjai a foglalkozás témáját dolgozzák fel. Végül a befejezésben értékelik közösen az eredményeket, majd elbúcsúznak egymástól. A pályorientációs órák témái többek között lehetnek az önismeret fejlesztését, pálya-, szakmaismereti információk átadását, életpálya-kompetenciák fejlesztését, valamint a továbbtanulás, iskolaválasztást megkönnyítő információk átadását célzó ismeretek (Burányiné Rákóczi és Kun, 2015).

3. A KÉRDŐÍVES ADATGYŰJTÉS, MINT A PEDAGÓGIAI KUTATÁS EGYIK MÓDSZERE

Feltáró jellegű kutatásokban, mint amilyen a kérdőíves adatgyűjtés is, az emberi személyiség belső tartalmai után kutathatunk. Írásbeli kikérdezés esetében az adatgyűjtés eszköze a szerkesztett kérdőív. A kikérdezés célja, hogy megismerjük a megkérdezettek nézeteit, attitűdjét, véleményét, szokásait, személyiségét; összefüggések feltárására is alkalmas., vagyis, hogy a társadalom egy bizonyos csoportjáról információt gyűjtsünk. Előnyének tekintjük, hogy viszonylag gyorsan lehet sok adatot kinyerni. Viszont konkrét adatokat nem kapunk, hiszen csak a kikérdezett véleményéből jutunk következtetésekre. Ezért az összegyűjtött adatok torzításokat is mutathatnak a valósághoz képest, ez a kérdőíves kikérdezés gátja. A kérdések lehetnek nyíltak vagy zártak, attól függően, hogy a kérdezőnek mekkora teret hagyunk véleménye kinyilvánítására. A nyílt kérdésekben saját szavaival megfogalmazva írja le a megkérdezett a választ, míg a zárt kérdéseknél a kérdező által felkínált lehetőségek közül kell választani, rangsorolni vagy értékelni megadott skála szerint a válaszokat. Funkciójuk szerint megkülönböztetünk fő és kiegészítő kérdéseket. A fő kérdések teszik ki a vizsgálandó probléma irányvonalát, a kiegészítő kérdések a ráhangolást, a kontrollálást és a befejezést segítik elő, valamint demográfiai adatokat kérnek (Nádasi, 2004). Mivel a kérdező személyes jelenléte nem szükségszerű a kérdőíves adatgyűjtés során, ezért célszerű a kérdőívet egy rövid, bevezető résszel kezdeni, amelyben bemutatkozik a kérdező, ismerteti kutatása célját, megadja a kitöltés várható időtartamát, felhívja a figyelmet az anonimitásra, és megköszöni a közreműködést. A kérdések helyes kitöltéséhez tartozó szempontok legyenek egyértelműek, hogy érvényes eredményeket kapjon a kutató. A kikérdezés megvalósulhat személyesen, papír alapon vagy ahogy manapság a legelterjedtebb, online úton, különböző kérdőívkészítő programok, applikációk segítségével. Az utóbbi módon önkitöltő eljárással felvett kérdőívek kizárják a kérdezőbiztos általi lehetséges torzításokat. A kérdezőbiztos jelenlétével kitöltött kérdőívek közül viszont kevesebb a hibás, hiányos kérdőív. A kérdezettek számát tekintve egyéni és csoportos írásbeli kikérdezésről beszélhetünk. Csoportos kikérdezés alkalmával több személy közös álláspontját, vélemény rögzíti a kérdező. Nemcsak a kutatási témára vonatkozó kérdések, hanem a kérdőív külalakja is fontos. Legyen

átlátható, lényegre törő kérdéseket tartalmazzon. A megfogalmazás során vegyük figyelembe a minta életkorát, ez hatással lehet a kérdések számára is. Egy sorban csak egy kérdés szerepeljen. A gondosan kiválasztott kérdésszám biztosítja a kitöltő érdeklődésének fenntartását. Az információk gyűjtésére és a kapott eredményekre hatással van a kérdőív minősége (Kontra, 2011).

Az elemzett adatok amennyiben saját kutatásból származnak elsődleges adatok. Amennyiben már valaki más által összegyűjtött adatokkal dolgozik a kutató, azokat másodlagos adatoknak nevezzük. Az adatok elemzése a leíró statisztika módszerével történhet. A kinyert eredményekből kapott megállapítások a vizsgált mintára érvényesek csak. A statisztikai számításokat ma már különböző számítógépes programok végzik el a kutató helyett. A leíró statisztikai elemzéssel készült összegzés az adatokat rendszerezi különböző ábrák és diagrammok segítségével. A kapott adathalmazt jellemezhetjük jelzőszámok, értékek használatával, úgymint középértékek, eloszlásmutatók, szóródásmutatók, helyzetmutatók. A kinyert adatok közötti összefüggések és megoldási javaslatok a feltáró elemzés módszerével állapíthatók meg (Kindrusz, 2022).

4. KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÉS ELEMZÉSÜK

Dolgozatom alapjául vett kérdőívet azon Somogy vármegyei általános iskolákba juttattam el, amelyekkel már évek óta is személyes kapcsolatom van munkámból kifolyólag. Pedagógus kollégáim segítségét kérve tudtam a 7. osztályos tanulókat megszólítani. Azért is választottam ezt a formát, mert úgy gondoltam, hogy magasabb számú kitöltést eredményez, mintha más csatornákon próbáltam volna meg elérni a diákokat. A Google űrlapszerkesztővel megalkotott kérdőívet az osztályfőnököknek küldtem el, azzal a kéréssel, hogy osztályfőnöki órán biztosítsanak időt és lehetőséget a diákoknak, hogy a kérdéseimre válaszoljanak. Feltételeztem, hogy mindegyik tanuló rendelkezik e-mail címmel, amire az osztályfőnökeik továbbították a kérdőív linkjét, hiszen ez a korosztály már iskoláskorú volt a digitális tanrend időszakában is. Kutatási eredményem nem reprezentatív, hiszen a mintában szereplő tanulókat nem véletlenszerűen választottam ki a teljes sokaságból. Dolgozatomban leíró statisztikai elemzést használtam.

A kutatásban öt általános iskola vett részt, kettő városban, három pedig falun működik. A vizsgálatba bevont iskolákat úgy válogattam ki, hogy egyforma arányban fedjék le Somogy vármegye településtípusait.

Kérdőívet 90 általános iskolás, 7. osztályos tanuló töltötte ki, akik a kutatási mintát adták. Mindegyik kérdőívet helyesen töltötték ki. Feltételezésem szerint azért, mert az intézményi környezetben önkitöltés útján készült eredmények a pedagógus felügyelete alatt nagyobb kitöltési fegyelmet igényeltek a tanulóktól. Valamennyi kérdőív kitöltése érvényes volt.

Az adatok felvétele 2024.január 15. és 2024. február 12. között történt.

A kérdőív tíz kérdést tartalmaz, amelyek mindegyike zárt kérdés, ezekből hét feleltválasztó, egy rangsoroló és kettő többkimenetelű, a felsorolt lehetőségek közül bármennyi választható. A kitöltés körülbelül tíz percet vett igénybe.

A kutatási elemzést szemléltető ábrák és grafikonok a Google Űrlapszerkesztő program által a beérkezett válaszok alapján készített eredményeket mutatják.

A kutatási kérdőívet az 1. számú melléklet tartalmazza.

Kérdőíves vizsgálati módszerem központjában a következő kutatási kérdések állnak.

1. A 7.osztályos általános iskolás korú gyerekek tájékozottak-e a továbbtanulás, pályaválasztás témakörében?
2. Milyen módon tájékozódnak a lehetséges középfokú oktatási intézményekről?
3. Milyen tényezők befolyásolják továbbtanulási választásukat?
4. Mit tartanak életcéljuknak a megkérdezett tanulók?

Hipotéziseim a kutatás elemzéséhez

H1. Feltételezem, hogy a 7. osztályos tanulók döntő többsége még kialakulatlan elképzelésekkel rendelkezik a továbbtanulás, a középfokú oktatási intézmény választásának témakörében.

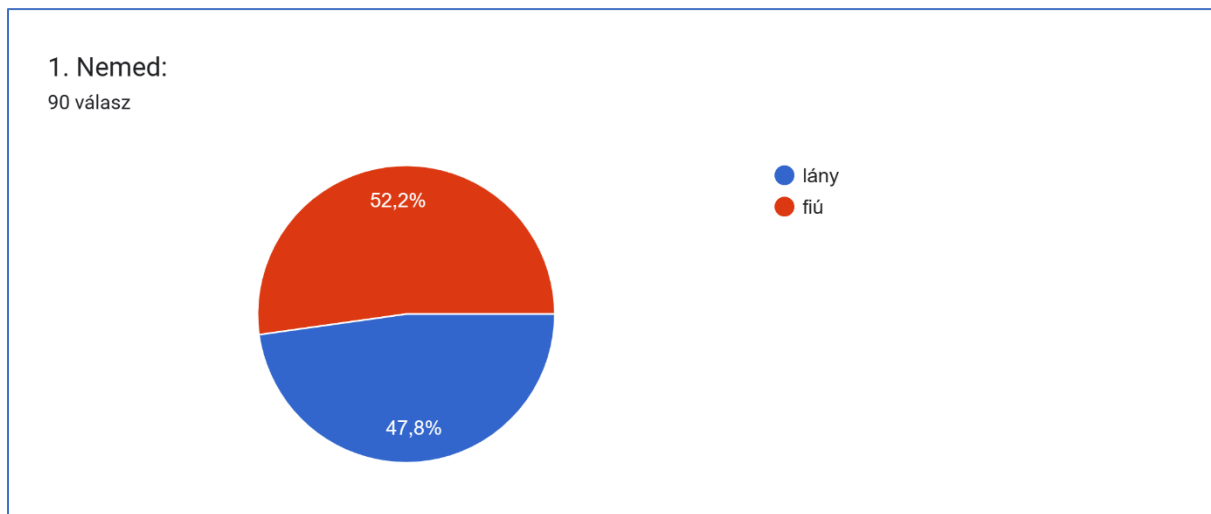
H2. A vizsgálatba bevont tanulók pályaaorientációs döntésükben nagyrészt a családi, szülői háttérre támaszkodnak.

H3. A fiatalok jövőbeli életcéljai között a biztonságos anyagi feltételek megléte és a magas képzettség megszerzése szerepel az első két helyen.

4.1 Bevezető, demográfiai kérdések

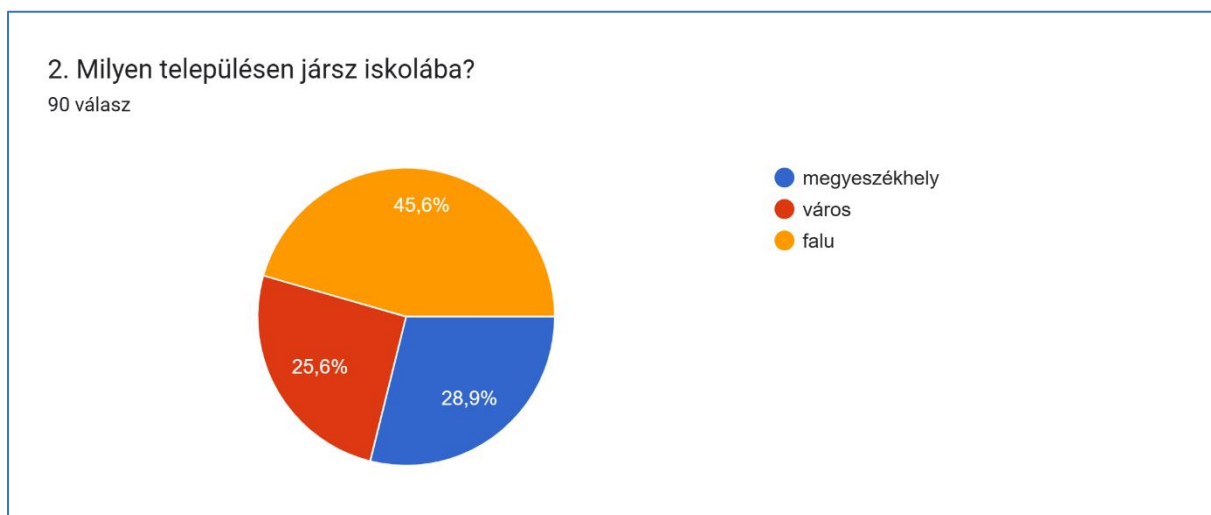
Az első kérdés (Nemed?) a mintában szereplő diákok nemére vonatkozott. A 90 kitöltőből hozzávetőlegesen ugyanannyi volt a lány, mint a fiú; 52,2% (43 fő) volt a lányok, 47,8 5% (47 fő) volt a fiúk aránya.

3. ábra: A kutatásban szereplők nemenkénti aránya (Forrás: saját szerkesztésű Google Űrlap,2024)

A második kérdésben (Milyen településen jársz iskolába?) arra kérdeztem rá, hogy milyen településtípuson található az iskolájuk. 48 diáknak továbbítottam, akiknek iskolája városban található, ebből 26 fő (28,9%) a megyeszékhelyen és 23 fő (25,6%) városban jár iskolába. 41 fő (45,5%) olyan kitöltő volt, akiknek iskolája falun helyezkedik el. A kiválasztásnál törekedtem arra, hogy egyenlő arányban legyenek a diákok az egyes településtípusokról.

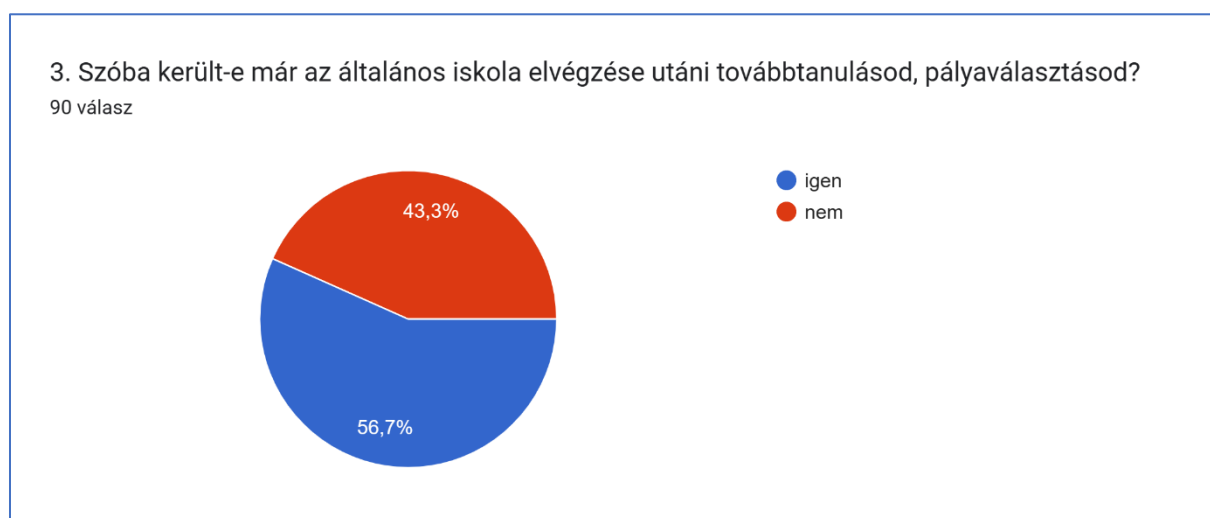
4. ábra: A tanulók iskolájának településeként eloszlása (Forrás: saját szerkesztésű Google Űrlap,2024)

4.2 Fő kérdések

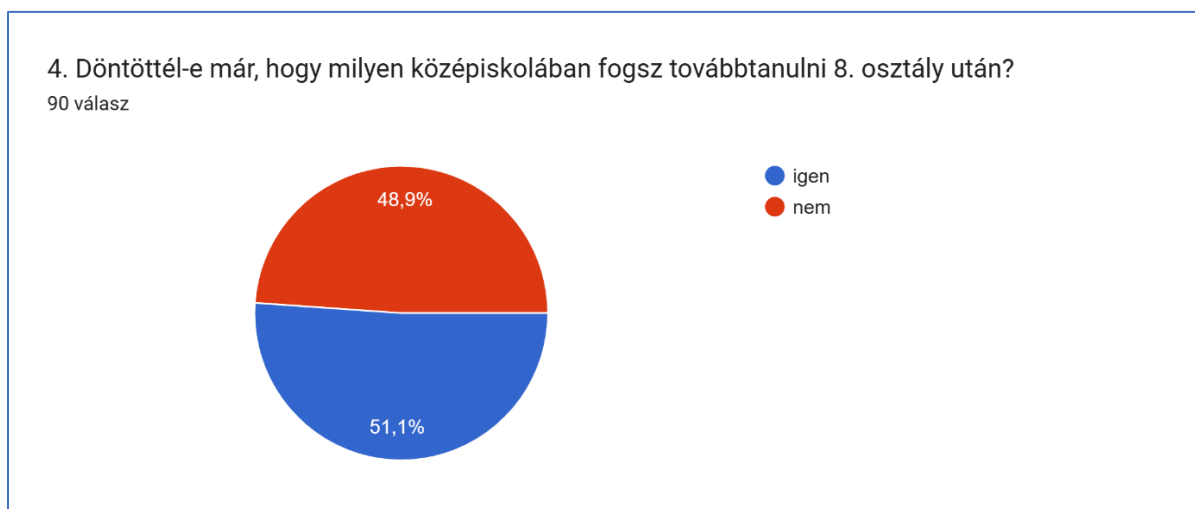
A harmadik kérdésben (Szóba került-e már az általános iskola elvégzése utáni továbbtanulásod, pályaválasztásod?) megkérdezett 90 diák közül 51 fő (56,7%) már beszélt szüleivel vagy pedagógusaival a továbbtanulás lehetőségeiről, míg 39 fő (43,3%) nem érintette a témát. Várakozásaim szerint úgy gondoltam, hogy ebben az időszakban már nagyobb arányban lesz azok száma, akik az általános iskola utáni terveikről már beszélgettek a szüleikkel, pedagógusaikkal.

5. ábra: A pályaaorientáció, mint beszélgetési téma szóba kerülése (Forrás: saját szerkesztésű Google Űrlap,2024)

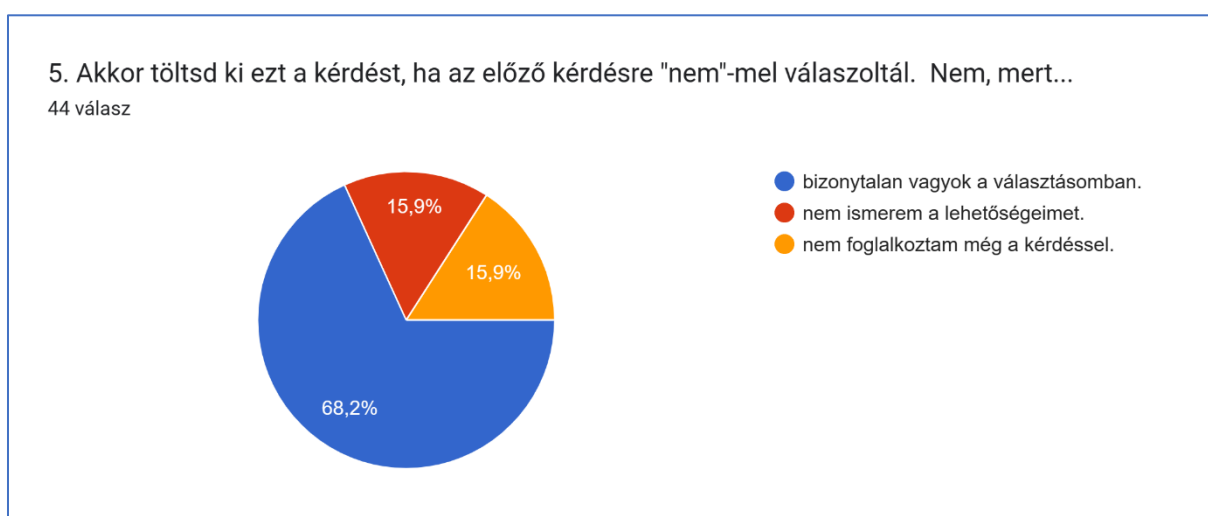
A negyedik kérdésben (Döntöttél-e már, hogy milyen középiskolában fogsz továbbtanulni 8. osztály után?) a megkérdezettek 51,1%-a (46 fő) már 7. osztály első félévének végén tudja, hogy milyen középfokú iskolatípusban szeretne továbbtanulni az általános iskola elvégzése után. 48,9% (44 fő) viszont még nem választott. Ebből a körülbelüli fele-fele arányból, arra következtettem, hogy ennek a 44 tanulónak még bizonyosan szüksége lesz támogatásra a pályaaorientáció területén.

6. ábra: Középfokú iskolaválasztási döntés (Forrás: saját szerkesztésű Google Űrlap,2024)

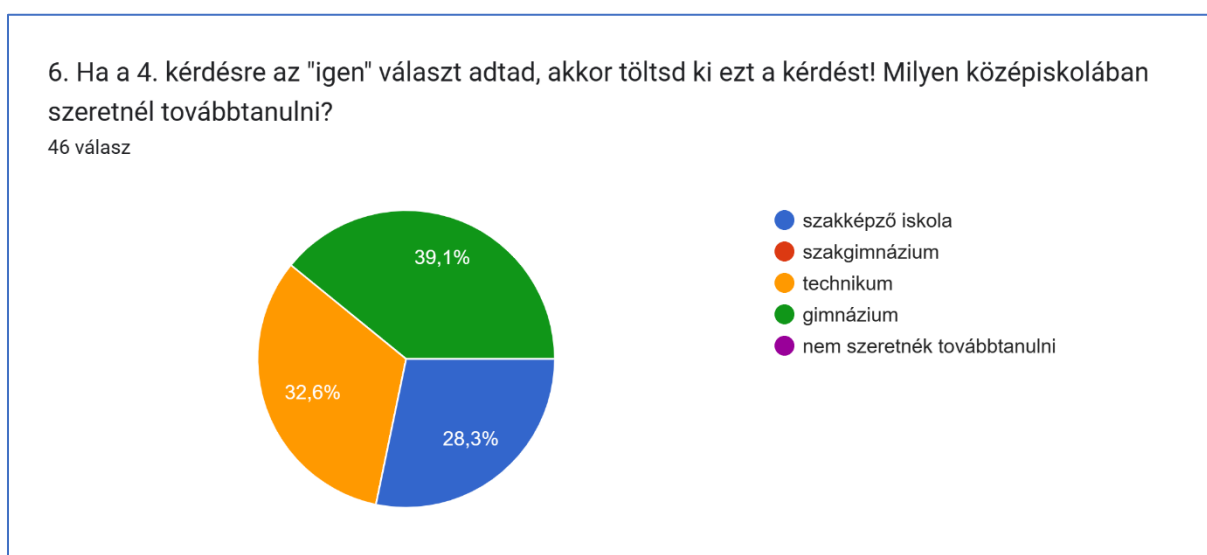
Az ötödik kérdést (Akkor töltsd ki ezt a kérdést, ha az előző kérdésre *nem*-mel választál. Nem, mert...) csak azoknak kellett kitölteniük, akik az előző kérdésben *nem*-mel választak. Így a 44 megkérdezettből hét (15,9%) tanuló még nem foglalkozott a kérdéssel, ugyanennyi, azaz hét (15,9%) tanuló nem ismeri a lehetőségeit, és 30 fő (68,2%) bizonytalan a döntésében. Ez azt jelenti, hogy ennek a 30 tanulónak több elképzelése van a jövőjét illetően, azonban nem tud választani a számára szóba jöhető opciókból.

7. ábra: Továbbtanulási döntés hiányának okai (Forrás: saját szerkesztésű Google Űrlap,2024)

A hatodik kérdésre (Ha a 4. kérdésre az *igen* választ adtad, akkor töltsd ki ezt a kérdést. Milyen középiskolában szeretnél továbbtanulni?) az a 46 fő diák válaszolt, akik a negyedik kérdésben az *igen* választ adták. A felsorolt középfokú oktatási intézmények közül kellett megjelölniük azt az iskolatípust, amelyben szeretnének továbbtanulni. Gimnáziumban 18 fő (39,1%), technikumban 15 fő (32,6%), szakképző iskolában 13 fő (28,3%) folytatná tanulmányait. A szakgimnáziumi képzést a kérdezettek közül senki sem választaná. Valószínű, hogy ennek az iskolatípusnak a sajátos képzési struktúrája kevés tanuló számára megfelelő, vagy nem tudják, hogy valójában milyen képzési területeken lehet itt folytatni a tanulmányaikat. Megnyugtató, hogy egyik tanuló sem jelölte be a *nem szeretnék továbbtanulni* lehetőséget.

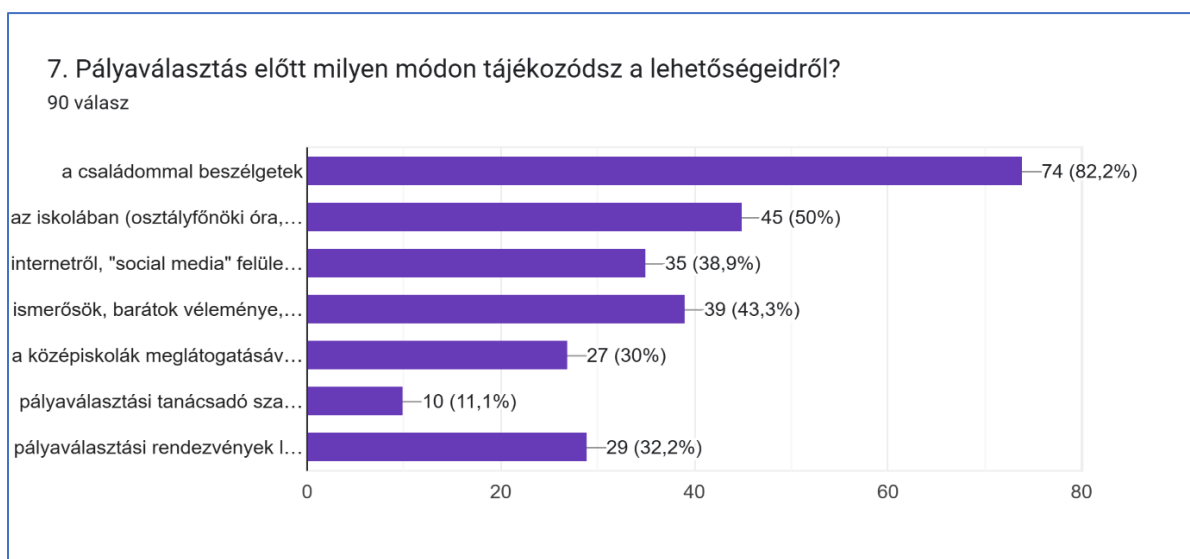
8. ábra: Választható középfokú oktatási intézmények (Forrás: saját szerkesztésű Google Űrlap,2024)

A hetedik kérdésben (Pályaválasztás előtt milyen módon tájékozódasz a lehetőségeidről?) több választ is megjelölhettek a kitöltők. A felsorolt lehetőségek közül kellett kiválasztani azokat, amelyek segítségével tájékozódnak pályaválasztási döntésük előtt. Legtöbbször, 74 fő (82,2%) a családjától gyűjti össze az információkat. Ez természetes, hiszen a családi közeg az, amelyhez a legszorosabb kötődése van a tanulóknak, így megbíznak szüleik véleményében, iránymutatásában. 45 fő (50%) az iskolai szervezésű pályaeorientációs foglalkozásokra támaszkodik. Mint ahogy erre a korosztályra jellemző, 39 főnél (43,3%) a kortárs csoport, a

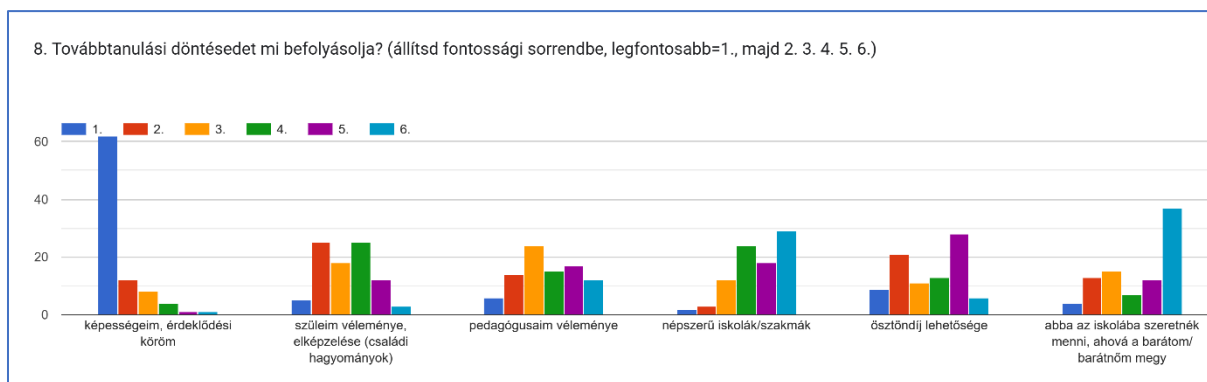
barátok tapasztalatai, véleményei az irányadóak. A megkérdezettek közül csak tíz tanuló (11,1%) kéri pályaválasztási tanácsadó szakember segítségét. Ezt a 11,1%-ot nagyon kevésnek tartom, véleményem szerint nincsenek tisztában azzal a diákok, hogy mit jelent tanácsadó szakember segítségét igénybe venni, nem tudják, hogy a pályaválasztási tanácsadáson mi történhet velük.

9. ábra: Tájékoztatói lehetőségek a pályaválasztás során (Forrás: saját szerkesztésű Google Űrlap,2024)

A következő, a nyolcadik kérdésben (Továbbtanulási döntésedet mi befolyásolja?) a továbbtanulásukat befolyásoló tényezőket kellett sorrendbe állítani. A felsorolt hat lehetőség közül túlnyomó többségben, 62 fő a képességei, az érdeklődési köre szerint választ. Ez biztosítja a jövőben, hogy kisebb legyen lemorzsolódási arány, hiszen a tudatos pályaválasztás egyik feltétele, hogy az egyén érdeklődési köre, képességei összhangban legyenek a betöltött munkakörével. Másodsorban 25 főre a családi környezet hat, ők szüleik véleményére támaszkodnak. Ezután a pedagógusok véleménye fontos 24 fő számára. Legkevésbé döntő tényező, hogy a barátok, barátnők mit választanak, az utolsó helyre 37 tanuló tette ezt az opciót, ebben a döntési helyzetben nem a kortárs csoport véleménye a legfontosabb ezek szerint, hanem az egyéni választás a mérvadó.

10. ábra: A továbbtanulást befolyásoló tényezők (Forrás: saját szerkesztésű Google Űrlap,2024)

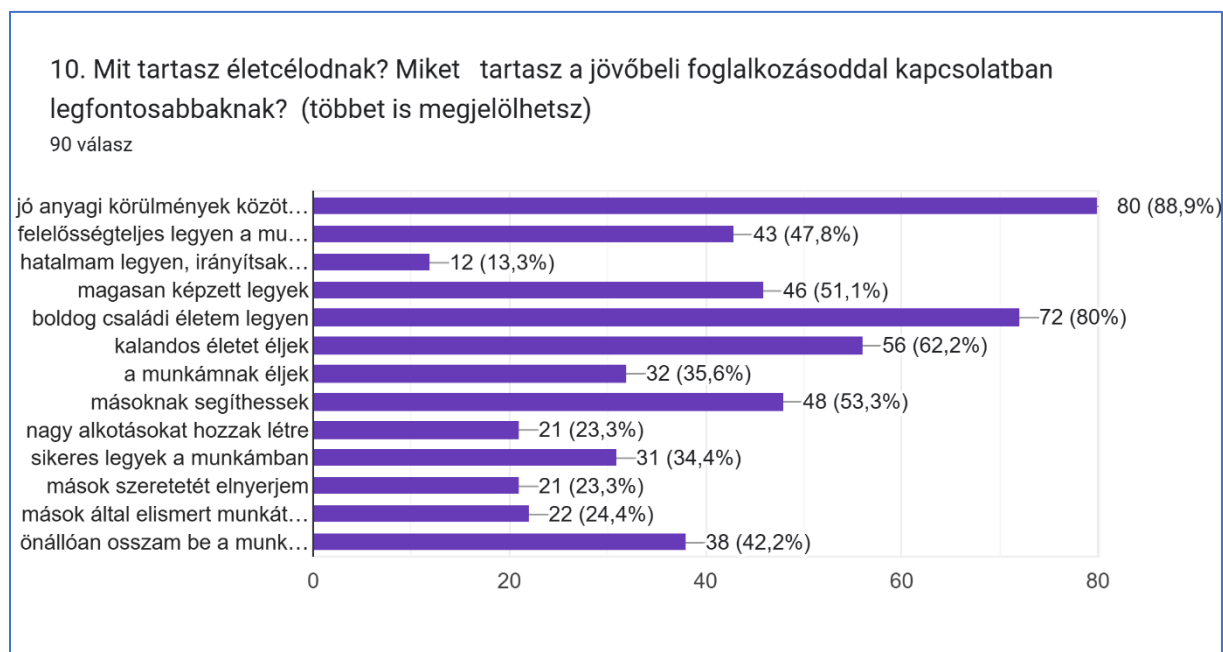
Az utolsó előtti, kilencedik kérdés (Mennyire vagy elégedett az iskolában nyújtott teljesítményeddel?) a tanulók saját iskolai teljesítményére vonatkozó elégedettségre kérdezett rá. Meglepő módon senki sem jelölte az *egyáltalán nem vagyok elégedett* lehetőséget, bár véleményem szerint biztosan van közöttük olyan diák, aki nem a tőle elvárt mértékben teljesít az iskolában. A megkérdezettek túlnyomó többsége 62,2% (56 fő) elégedett az iskolában nyújtott teljesítményével, azonban saját bevallásuk szerint még tudnának ezen javítani. 24,4% (22 fő) viszont inkább nem elégedett magával. 13,3%-a (12 fő) a kitöltőknek úgy gondolja, hogy ő teljes mértékben elégedett az iskolai eredményeivel. Ez a 13,3%-ot alacsonynak gondolom, ennek háttérében véleményem szerint a tanulók nem megfelelő önértékelése áll. Ahhoz, hogy az ember sikeres legyen az életben és félelem nélkül nézzen a jövőbe, pozitívan kell értékelnie saját teljesítményét, ezt már iskolás korban is erősíteni kell a tanulóknak.

11. ábra: Iskolai teljesítmény elégedettsége (Forrás: saját szerkesztésű Google Űrlap,2024)

A tizedik és egyben utolsó kérdésben (Mit tartasz életcélnak? Miket tartasz a jövőbeli foglalkozásoddal kapcsolatban legfontosabbaknak?) a jövőbeni foglalkozásukra vonatkozó leglényegesebb tényezőket kellett kijelölniük a tanulóknak, mi lesz a legfontosabb a munkájukkal kapcsolatban. A kínált lehetőségek közül bármennyit kiválaszthattak, ami számukra meghatározó tényező lesz az életben. Ezek közül kettő meghatározás sokkal nagyobb hangsúlyt kapott, mint az összes többi. A legfontosabb, hogy jó anyagi körülmények között éljenek, ezt 80 (88,9%) fő jelölte be. Kicsit ettől lemaradva a második legfontosabb számunkra, hogy boldog családi életet éljenek, ezt 72 fő (80%) választotta. A harmadik legtöbbször választott cél, hogy kalandos életük legyen, 56 fő (62,2%) számára lényeges. A leglényegtelenebb tényező, hogy hatalomra tegyenek szert, ezt 12 fő (13,3%) tartja csak fontosnak. A másokon való segítség 48 főnek (53,3%), a magasan képzett tudás birtoklása 46 főnek (51,5%), a felelősségteljes munkakör 43 főnek (47,8%), és az önálló munkaidőbeosztás 38 főnek (42,2%) körülbelül ugyanolyan arányban fontos. Mint ahogyan a szakirodalmi összefoglalóban is utaltam rá, a jövő munkavállalói már rugalmasabban és gyakrabban változtatják majd a munkahelyüket, foglalkozásukat. Az a munkaadó, aki versenyképesebb jövedelmet, kötetlenebb munkaidőt fog ajánlani számukra, az több jelentkező közül választhatja ki majd az ideális munkavállalóját.

12. ábra: A tanulók életcélja (Forrás: saját szerkesztésű Google Űrlap,2024)

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A továbbtanulás kérdése minden gyermek életében egy kikerülhetetlen feladat, legtöbbjük először kerül olyan helyzetbe, amikor döntenie kell a saját sorsát illetően. Természetesen ebben a folyamatban nem szabad magukra hagyni őket. Tapasztalataim szerint a 14-15 éves serdülők csak kis hányada rendelkezik már kialakult elképzeléssel a jövőjére vonatkozóan. Az életút-támogató pályaeorientáció tudatosabbá teszi a tanulókat pályaválasztási döntéseik tervszerűbb meghozatalában. Ezáltal realisabb önképük fejlődik, amely felnőttkori választásait is megkönnyíti. A pályaeorientáció területén működő szereplők, többek között a pedagógiai szakszolgálatok tanácsadó szakemberei, az oktatási-nevelési intézmények pedagógusai, az iskolapszichológusok, a munkaügy területén működő szakemberek, a civil szervezetek és alapítványok, a támogató szolgálatok összehangolt munkája szükséges, hogy a fentiek megvalósulhassanak. Pedagógiai szakszolgálatnál továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadó pedagógusként dolgozva fontosnak tartottam, hogy mit gondolnak az általános iskola befejezése előtt, a középfokú felvételi eljárás megkezdése előtt a fiatalok erről a témáról.

Az összes kérdőív kitöltése érvényes volt. Ez azzal is magyarázható, hogy ez a generáció biztosan kezeli az infokommunikációs eszközöket, nem okoz számukra nehézséget egy online kérdőív kitöltése, és érdeklődésük is fenntarthatóbb ilyen módon, mintha papír alapon töltötték volna ki.

Kutatási kérdéseimre a következő válaszok adhatóak. A 7. osztályos tanulók számottevő hányada nem elég tájékozott a továbbtanulás, pályaválasztás témakörében. A választható középfokú oktatási- nevelési intézményekről elsősorban családi körben, majd az iskolai környezetben, harmadsorban a barátok, ismerősök tapasztalatai, véleménye alapján tájékozódnak. Pályaválasztási döntésüket kiemelkedően a képességeikre, érdeklődési körükre alapozzák. Legfőbb életcéljuknak a biztonságos anyagi feltételek meglétét és a boldog családi életet választották.

Hipotéziseim a kutatás alapján részben igazolódtak be. A 13-14 éves fiatalok jelentős hányada bizonytalan a döntésében, nincs elképzelése a továbbtanulás kérdéséről, vagy nem is foglalkoztatta még egyáltalán ez a probléma. A vizsgált tanulók számára a legnagyobb biztonságot a szülői háttér nyújtja, döntésük meghozatalakor meghatározó a szülők szerepe.

Harmadik feltételezésem részben igazolódott be, hiszen a megkérdezettek döntő többsége a magas jövedelmet és a nyugodt, családi légkört tartja legfőbb életcéljának. Az általam az első helyekre várt választási lehetőség, hogy magasan képzetek legyenek, csak az ötödik legtöbbször választott lett.

A kutatási eredmények bebizonyítják, hogy a pedagógiai szakszolgálat tanácsadó szakemberei segítségével igénybe vehető továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadó szolgáltatások fontosságát még intenzívebben kell kommunikálni a pedagógusok és a szülők felé, hiszen az általános iskolás korú tanulókat csak az ő közreműködésükkel érjük el. Célszerű lenne átgondolni, hogy milyen fórumokon tudnának a szakszolgálat tanácsadó szakemberei még hatékonyabban és eredményesebben eljutni a célcsoportokhoz.

Vizsgálatom jó alapot adhat arra, hogy a tanulók mellett a szülői célcsoport felé is megfogalmazzunk egy hasonló kérdőívet, amelyben a szülői motivációk tartalmát mérnénk fel.

Dolgozatomban írásbeli kikérdezés, kérdőívkészítés módszerével vizsgáltam meg a feltett kérdéseimet. Empirikus kutatásomban kvantitatív módszert alkalmaztam. A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy az egész életen át tartó tanulás szemléletéhez illeszkedő pályaaorientáció, amely a közoktatás kereti között valósul meg, csak egy szakasza az életút-támogató pályaaorientációnak. Általa fejlődnek a diákok életpálya-kompetenciái, amelyekre életük során támaszkodhatnak. Ezt a megállapítást bizonyítja, hogy a megkérdezett tanulók több mint fele már 13 évesen találkozott a pályaaorientáció témájával, és ugyancsak több mint a fele a kitöltőknek határozott elképzeléssel rendelkezik középiskolai továbbtanulására vonatkozóan.

Kutatásom eredményei megerősítettek abban, hogy a pályaaorientáció területén dolgozó szakemberek összehangolt munkája elengedhetetlen ahhoz, hogy a pályaaorientáció folyamata során minél kevesebb buktató elé sodródjon az egyén.

A kutatásommal szerettem volna pályatanácsadó munkámhoz bizonyosságot nyerni, hogy valóban szükséges kellő időben elkezdni a tájékozódást a középfokú oktatási rendszerre való átmenetre. Tapasztalataim szerint ma már a közoktatás időszakára eső pályaaorientáció nem csak a 8. osztályosok aktuális iskolaválasztásáról szól, hanem már az alsó tagozatos tanulók is bekapcsolódnak az életpálya-támogató pályaaorientáció folyamatába, természetesen az életkori sajátosságaikhoz alkalmazkodva. Ennek megvalósításához a 2017-2018-as tanévtől a 14/2017. (VI. 14.) EMMI rendelet alapján bevezetett kötelező tanítás nélküli pályaaorientációs napok is

alapot adnak, amelyek a továbbtanulásra, az életpálya tervezésre készítene fel, valamint az életpálya-építési kompetenciák fejlesztését megcélzó foglalkozások is lebonyolíthatóak.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Diplomadolgozatom témájaként a Somogy vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat továbbtanulási és pályaválasztási tanácsadó pedagógusaként a vármegye 7. osztályos, általános iskolás tanulóinak pályaaorientációs motiváltságát vizsgáltam.

Dolgozatomat a közelmúlt hazai és nemzetközi pályaaorientációs modelljeinek bemutatásával kezdtem, amely segít megérteni azt a szemléletet, amely alapján a pályaaorientációs tanácsadó szakemberek tevékenységüket folytatják napjainkban is. Fontosnak tartottam a pedagógiai szakszolgálat továbbtanulási és pályaválasztási tanácsadási folyamatának a bemutatását, kiemelve azokat a szolgáltatástípusokat, amelyek a vizsgált korcsoport szempontjából az életút-támogató pályaaorientációs folyamat aktuális szakaszában támogatást nyújthatnak számunkra. Ezek az igénybe vehető szolgáltatások az egyéni és a csoportos tanácsadás.

Kutatásomban azokra kerestem a választ, hogy a 13-14 éves fiatalok Somogy vármegyében milyen pályaaorientációs motiváltsággal rendelkeznek. Foglalkoztak-e a továbbtanulás kérdésével, milyen úton tájékozódnak a lehetőségeikről a választható középiskolákról, mi alapján döntenek és a jövőre nézve milyen életcéljaik vannak. Vizsgálati eredményeimhez az írásbeli kikérdezés módszerének segítségével jutottam el. Feltételezéseimet a leíró statisztikai elemzéssel bizonyítottam. A 7. osztályos tanulók válaszai is alátámasztották, hogy nagy részük valóban kialakulatlan elképzeléssel rendelkezik a továbbtanulására vonatkozóan. Pályaválasztási döntésük meghozatalában elsősorban szüleik véleményére támaszkodnak a fiatalok. Az utolsó hipotézisem részben igazolódott be, ugyanis legfőbb életcélként a magas jövedelmet és a boldog családi életet választották a megkérdezettek.

A vizsgálati eredmények megmutatták, hogy a tanulóknak mindenképpen szükségük van tanácsadói szakember segítségére akár egyéni, akár csoportos tanácsadás formájában. Természetesen arra is módjuk nyílik a diákoknak, hogy mindkét szolgáltatásformát igénybe vegyék, ezáltal a sokrétűbb információszerzéssel, amely irányulhat szubjektív és objektív ismeretek elsajátítására, még megalapozottabb lehet pályaválasztási döntésük.

7. IRODALOMJEGYZÉK

1. 14/2017. (VI. 14.) EMMI rendelet a 2017/2018. tanév rendjéről. Letöltés dátuma: 2024.04.06. forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1700014.EMM×hift=20170901&txtreferer=000000001.txt>
2. 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről. Letöltés dátuma: 2023.12.28. forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300015.emm>
3. 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről. Letöltés dátuma: 2023.12.28. forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv#ljb0idbbd0>
4. Abele, A.M., Spurk, D. (2009): How do objective and subjective career success interrelate over time? *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 82(4), 803 – 824. DOI: 10.1348/096317909X470924
5. Borbély-Pecze T. B. (2010): *Életút támogató pályaaorientáció*. Doktori (PhD) disszertáció. Budapest: ELTE PPK. forrás: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/45497/Kd_11527.pdf?sequence=1
6. Borbély-Pecze T.B., Gyöngyösi K., Juhász Á. (2013): Az életút-támogató pályaaorientáció a köznevelésben (1. rész). A pályaaorientáció új szemlélete és a hazai helyzet. *Új Pedagógiai Szemle*, 63(5-6). 32-49. Letöltés dátuma: 2024.01.20. forrás: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/az-eletut-tamogato-palyaaorientacio-a-koznevelesben-1-resz-0>
7. Borbély-Pecze T.B. (2017): *Az életút-támogató pályaaorientáció rendszere*. Habilitációs tanulmánykötet. Budapest: Wesley Könyvek, 13-59.
8. Borbély-Pecze T.B. (2020): *Pályaaorientációs rendszerek Európában. Az iskola szerepei*. Letöltés dátuma: 2024.01.20. forrás: https://www.researchgate.net/publication/341616284_PALYAORIENTACIOS_RENDSZEREK_EUROPABAN_AZ_ISKOLA_SZEREPEI

9. Burányiné Rákóczi E., Kun Richárdné (2015): *A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás szakszolgálati protokollja*. Budapest: Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
10. Council of the European Union (2008). Council Resolution on better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies. Letöltés dátuma: 2023.12.28. forrás: https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/104236.pdf
11. Gebauer F. (szerk.) (2017): *Változások-választások. 50 éves a Fővárosi Pályaválasztási Tanácsadó*. Budapest: Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Továbbtanulási és Pályaválasztási Tanácsadó Tagintézménye.
12. Gravina, D., Lovsin, M. (2012): *Career Management Skills – Factors in implementing policy successfully*. European Lifelong Guidance Policy Network, Jyväskylä, Letöltés dátuma: 2023.12.28. forrás: https://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/Gravina_and_Lovsin_cms_concept_note_web.pdf/
13. Hegyi-Halmos N. (2018): *Mi a pálya? Az iskolai pályaaorientáció szerepe és gyakorlata a hazai gimnáziumokban*. Budapest: Eötvös kiadó. Letöltés dátuma: 2024.02.22. forrás: https://www.eltereader.hu/media/2018/05/Hegyi_Halmos_Mi_a_palya_READER.pdf
14. Jezerniczkyne Boszkovics B., Ódor H. (2021): *Továbbtanulási, pályaválasztási kiadvány sajátos nevelési igényű tanulók pedagógusai számára*. Kaposvár: Kaposvári Tankerületi Központ.
15. Juhász Á., Kovács T., Kunos M. (2008): *Pályaaorientációs portálok szerkezeti és tartalmi vizsgálata. Tematikus hazai és nemzetközi áttekintés*. FSZH pp. 9-40. Letöltés dátuma: 2023.12.18. forrás: https://www.researchgate.net/publication/277171536_Palyaorientacios_portalok_szerkezeti_es_tartalmi_vizsgalata_Tematikus_hazai_es_nemzetkozi_attekintes_FSZH_2008
16. Kenderfi M. (2011): *Pályaaorientáció*. Szent István Egyetem. Letöltés dátuma: 2023.12.18. forrás: <https://docplayer.hu/4067071-Palyaorientacio-dr-kenderfi-miklos.html>

17. Kindusz P. (2022): Az adatok statisztikai elemzése, az eredmények a bemutatása. Az adatelemzés kezdő lépései, leíró statisztika. In: Kaposi J. – Szőke - Milinte E. (szerk.): *Kutatási módszerek pedagógusjelölteknek*. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, pp. 153– 184.
18. Kiss I. (2009): *Életvezetési kompetencia. Észlelt életvezetési én-hatékonyság mintázat elemzése tanácsadási szolgáltatásokat igénybe vevő felsőoktatási hallgatók mintáján*. Doktori (PhD) disszertáció. Budapest: ELTE PPK. forrás: <http://hdl.handle.net/10831/46243>
19. Kontra J. (2011): *A pedagógiai kutatások módszertana*. Kaposvár: Kaposvári Egyetem. Letöltés dátuma: 2024.03. 14. forrás: <https://mek.oszk.hu/12600/12648/12648.pdf>
20. Krumboltz, John D. (2009): The Happenstance Learning Theory. *Journal of Career Assessment*, 17 (2), 135–154. DOI: [10690727008328861](https://doi.org/10.10690727008328861)
21. Nádas M. (2004): A kikérdezés, In: FALUS Iván (2004 szerk.): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*, Műszaki Könyvkiadó Kft., Budapest.
22. OECD (2004a): *Career Guidance. A handbook for policy makers*, Paris, 40-63. Letöltés dátuma: 2023.12.18. forrás: <https://www.oecd.org/education/innovation-education/34060761.pdf>
23. OECD (2004b): *Career guidance and public policy: Bridging the gap*, Paris,17-28. Letöltés dátuma: 2023.12.18. forrás: <https://www.oecd.org/education/innovation-education/34050171.pdf>
24. Peterson, G. W., Sampson, J. P., Jr., Lenz, J. L., & Reardon, R. C. (2002): A cognitive information processing approach in career problem solving and decision making. In D. Brown (Ed.): *Career choice and development*. San Francisco: Jossey-Bass , pp. 312-369.
25. Répáczki R. (2014): *A szakmai és a vezetői identitás alakulása fiatal felnőttkorban. A vezetői identitás alakulása a mentális komplexitás és a személyiség tükrében fiatal felnőtteknél*. Doktori (PhD) disszertáció. Budapest: ELTE PPK. forrás: <http://hdl.handle.net/10831/39682>
26. Ritoók Pálné (1986): *Személyiségfejlesztés és pályaválasztás*. Budapest: Tankönyvkiadó.
27. Rókusfalvy P. (1969): *Pályaválasztás, pályaválasztási érettség*. Budapest: Tankönyvkiadó.

28. Savickas, M. L. (2005): The Theory and Practice of Career Construction. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.): *Career development and counseling: Putting theory and research to work*. John Wiley & Sons, Inc. pp. 42–70.
29. Sefcsik R. (2019): *Miben van versenyelőny napjainkban?* ELTEONLINE. Letöltés dátuma: 2024.03.23. forrás: <https://elteonline.hu/tudomany/2019/02/13/miben-van-versenyelony-napjainkban/>
30. Soffel, J. (2016): *Ten 21st-century skills every student needs*. World Economic Forum. Letöltés dátuma: 2024.03.14. forrás: <https://www.weforum.org/agenda/2016/03/21st-century-skills-future-jobs-students/>
31. Sultana, R., G. (2012a): *Flexicurity: Implications for Lifelong Career Guidance*. Jyväskylä: European Lifelong Guidance Policy Network. [Elektronikus kiad.] Letöltés dátuma: 2024.02.04. forrás: <https://www.um.edu.mt/library/oar//handle/123456789/35180>
32. Sultana, R. (2012b): Learning career management skills in Europe: a critical review. *Journal of Education and Work*, 25(2), 225-248. Letöltés dátuma: 2023.12.18. forrás: <https://dokumen.tips/documents/learning-career-management-skills-in-europe-a-critical-review-learning-career-management.html?page=1>
33. Super, D. E. (1988): Vocational Adjustment: Implementing a Self-Concept. *The Career Development Quarterly*, 36(4), 351–357. Letöltés dátuma: 2024.02.04. DOI: [10.1002/j.2161-0045.1988.tb00509.x](https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1988.tb00509.x)
34. Szilágyi K. (1996): *A tanácsadó tanár módszertani lehetőségei*. Eger: EKTF.
35. Szilágyi K., Völgyesi P. (1996): *Pályaorientáció*. Gödöllő: GATE Tanárképző Intézet.
36. Táskai E. (2018): *Szakmai eljárásrend a tanácsadó rendszer működéséhez*. Kaposvár: Kaposvári Tankerületi Központ.
37. Völgyesi P. (1976): *A pályaválasztási döntés előkészítése*. Budapest: Tankönyvkiadó.
38. Völgyesi P. (2012): A pályaismeret jelentősége a pályaorientáció folyamatában. In: Szilágyi Klára (szerk): *A pályaorientáció szerepe a társadalmi integrációban*. ELTE TáTK, Budapest. pp. 18–27. Letöltés dátuma: 2024.02.02. forrás: https://tatk.elte.hu/dstore/document/1547/Szilagyi_A_palyaorientacio_szerepe.pdf

8. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A XXI.SZÁZADI KÉSZSÉGEK A LLL SZOLGÁLATÁBAN.....	8
2. ábra: Pályaválasztási tanácsadás folyamatára	13
3. ábra: A kutatásban szereplők nemenkénti aránya	23
4. ábra: A tanulók iskolájának településeként eloszlása.....	23
5. ábra: A pályaorientáció, mint beszélgetési téma szóba kerülése	24
6. ábra: Középfokú iskolaválasztási döntés.....	25
7. ábra: Továbbtanulási döntés hiányának okai.....	25
8. ábra: Választható középfokú oktatási intézmények	26
9. ábra: Tájékoztatói lehetőségek a pályaválasztás során	27
10. ábra: A továbbtanulást befolyásoló tényezők.....	28
11. ábra: Iskolai teljesítmény elégedettsége	29
12. ábra: A tanulók életcélja.....	30

9. MELLÉKLETEK

1. számú melléklet

7. osztályosok pályaválasztási motiváltsága

Ódor Henrietta tanácsadó pedagógus vagyok, egyetemi tanulmányaim befejezéséhez kérném a segítségedet. Ezzel a kérdőívvel a 7. osztályos tanulók továbbtanulással és pályaválasztással kapcsolatos ismereteit vizsgálom. Az űrlap kitöltése névtelenül történik, az adatokat csak diplomadolgozatomhoz használom fel. A kitöltés 10 percet vesz igénybe.

Előre is köszönöm a kitöltésre fordított idődet!

1. Nemed:

- ☐ lány
- ☐ fiú

2. Milyen településen jársz iskolába?

- ☐ megyeszékhely
- ☐ város
- ☐ falu

3. Szóba került-e már az általános iskola elvégzése utáni továbbtanulásod, pályaválasztásod?

- ☐ igen
- ☐ nem

4. Döntöttél-e már, hogy milyen középiskolában fogsz továbbtanulni 8. osztály után?

- ☐ igen
- ☐ nem

5. Akkor töltsd ki ezt a kérdést, ha az előző kérdésre „nem” -mel válaszoltál. Nem, mert...

- ☐ bizonytalan vagyok a választásomban.
- ☐ nem ismerem a lehetőségeimet.
- ☐ nem foglalkoztam még a kérdéssel.

6. Ha a 4. kérdésre az „igen” választ adtad, akkor töltsd ki ezt a kérdést! Milyen középiskolában szeretnél továbbtanulni?
- ☐ szakképző iskola
 - ☐ szakgimnázium
 - ☐ technikum
 - ☐ gimnázium
 - ☐ nem szeretnék továbbtanulni
7. Pályaválasztás előtt milyen módon tájékozódsz a lehetőségeidről? *Többet is bejelölhetsz.*
- ☐ a családdal beszélgetek
 - ☐ az iskolában (osztályfőnöki óra, pályaaorientációs nap)
 - ☐ internetről, „social media” felületeiről
 - ☐ ismerősök, barátok véleménye alapján
 - ☐ a középiskolák meglátogatásával
 - ☐ pályaválasztási szakember segítségével
 - ☐ pályaválasztási rendezvények látogatásával
8. Továbbtanulási döntésedet mi befolyásolja? (állítsd fontossági sorrendbe, legfontosabb=1., majd 2. 3. 4. 5. 6.) *Soronként csak egyet jelölj be.*

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
képességeim, érdeklődési köröm						
szüleim véleménye, elképzelése (családi hagyományok)						
pedagógusaim véleménye						
népszerű iskolák/szakmák						
ösztöndíj lehetősége						
abba az iskolába szeretnék menni, ahová a barátom/barátnőm megy						

9. Mennyire vagy elégedett az iskolában nyújtott teljesítményeddel?
- ☐ teljesen elégedett vagyok
 - ☐ elégedett vagyok, de tehetnék még érte
 - ☐ nem igazán vagyok elégedett
 - ☐ egyáltalán nem vagyok elégedett

10. Mit tartasz életcélnak? Miket tartasz a jövőbeli foglalkozásoddal kapcsolatban legfontosabbaknak? *Többet is megjelölhetsz.*

- jó anyagi körülmények között éljek
- hatalmam legyen, irányítsak másokat
- felelősségteljes legyen a munkaköröm
- magasan képzett legyek
- boldog családi életem legyen
- kalandos életet éljek
- a munkámnak éljek
- másoknak segíthessek
- nagy alkotásokat hozzak létre
- sikeres legyek a munkámban
- mások szeretetét elnyerjem
- mások által elismert munkát végezzek
- önállóan osszam be a munkaidőmet

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Ódor Henrietta
A Hallgató Neptun kódja: FKPODD
A dolgozat címe: 7. osztályos tanulók pályaorientációs motiváltságának kérdőíves vizsgálata Somogy vármegyében
A megjelenés éve: 2024.
A konzulens intézetének neve: Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Gyermekevelési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Lajosvár év 04. hó 16. nap

Hallgató aláírása

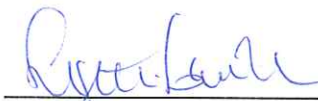
NYILATKOZAT

Ódor Henrietta (hallgató Neptun azonosítója: FKPODD) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakedolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Kaporn év 04. hó 15. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.